

UNIREA BUCOVINEI CU PATRIA-MAMĂ

Pr Prof. Dr. Cezar Vasiliu

Univ. Sherbrooke Canada

Acum 100 de ani, la 28 Noiembrie 1918, a avut loc proclamarea unirii Bucovinei cu România, moment istoric important în făurirea statului național unitar român, alături de unirea Basarabiei la 27 Martie și a Transilvaniei la 1 Decembrie 1918.

Bucovina, în traducere «Pădurea de fag», este numele dat Țării de Sus a Moldovei lui Ștefan cel Mare și Sfânt de către austrieci în 1775. După pacea de la Kuciuk-Kainargi din 1774, în războiul ruso-turc început în 1768, austriei ca recompensă că-i ajutase pe turci ceruseră o «*rectificare de frontieră în sudul Galiției*», necesară trecerii din Transilvania, în Galiția nou anexată. Astfel, contra bani grei și daruri scumpe, Turcia ceda Austriei un «*coridor*» care cuprindea nu o fâșie îngustă de teren, ci întreg ținutul Cernăuților, cea mai mare parte din ținutul Sucevei, vechea capitală a Moldovei, cu mausoleul descălecătorilor de la Rădăuți și mormântul lui Ștefan de la Putna.

În zadar protestară boierii și clerul, în frunte cu domnitorul Grigore Ghica, ucis de turci la 1 Octombrie 1777; timp de 144 de ani acest teritoriu românesc a rămas sub ocupație străină, pâna în anul de grație 1918. Austria a nesocotit sistematic drepturile limbii române, a stingherit dezvoltarea culturală și a spoliat bogățiile provinciei. Mulți patrioți bucovineni au fost nevoiți să emigreze.

Timp de zece ani, Bucovina a stat sub administrație militară, iar în 1786 a fost înglobată Galiției. Abia prin constituția austriacă din 1849 a fost despărțită de Galiția și declarată provincie autonomă a Casei de Austria. În 1860 Bucovina și-a ales o Dietă, cu stemă și drapel propriu. Bucovina era reprezentată în Parlamentul vienez prin deputați români.

Față de Viena, frunzașii politici bucovineni au avut o politică protestatară, începând cu episcopii Dosoftei Herescu și

Isaia Bălășescu, cu frații Hurmuzache, cu mitropolitul Silvestru, cu dr. Gheorghe Popovici și Iancu Flodor și întreaga generație a Unirii. La baza politicii bucovinene a stat ideea națională, care - apărută de generațiile mai tinere - și-a găsit cea mai elocventă expresie în votul unanim al Congresului Național de la Cernăuți din 28 Noiembrie 1918, **Unirea cu România**.

Învățământul secundar se predă într-o serie de licee, în germană, de exemplu, Cernăuți (1808) - cu catedra de română în 1848 a lui Aron Pumnul; Suceava (1860), Rădăuți (1872). Preoțimea se pregătea la Institutul Teologic din Cernăuți, înființat de episcopul Isaia Bălășescu în 1827, cu limba de predare latina, iar - din 1848 - româna. Acest institut s'a transformat în Facultate de teologie în 1875, cu ocazia creării Universității din Cernăuți, cu facultățile de teologie orientală, drept și filozofie. Astfel, tinerii nu mai luau drumul Vienei, ci studiau acasă.

Românii bucovineni au început opoziția față de politica de desnaționalizare a guvernului austriac. O primă acțiune a fost manifestația studențească de la Putna din 1871, cu ocazia împlinirii a 400 de ani de la sfințire. Au participat personalități ca Mihai Eminescu, Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, viitorul istoric A.D. Xenopol și Ciprian Porumbescu.

Bucovinenii au salutat independența de stat a României din 10 Mai 1877, voluntari dintre ei participând la războiul din 1877-1878. Existau o serie de asociații academice ca «*Arboroasa*», «*Junimea*», «*Bucovina*», «*Moldova*» sau «*Dacia*», alături de societăți

politice, «*Concordia*» (1885), cu «*Gazeta Bucovinei*» (1892).

În 1905 se întemeiază Partidul Național Român, iar din 1906 reapare «*Gazeta Bucovinei*», sistată în 1897. Din 1907 se introduce votul universal direct și secret, exercitat de bărbați în vârstă de peste 24 de ani. Bucovina, aflată la granița celor două imperii, habsburgic și țarist, a devenit în 1914 - odată cu declanșarea războiului mondial - teatru unor operațiuni militare. La 2 Septembrie 1914, cazacii generalului Pavlov ocupă Cernăuții, iar în Octombrie austriei reocupă provincia. La 17 Iulie 1916, Ion I.C. Brătianu semna la București, cu ministrii Rusiei, Franței, Angliei și Italiei, o convenție prin care garanta integritatea teritorială a României și reunirea Bucovinei, Transilvaniei și Banatului la Regat.

În August 1916, România intră în Război de partea Antantei, dar în Decembrie 1916 armata română este nevoită să se retragă în Moldova, inamicul ocupând două treimi din teritoriul țării, inclusiv Bucureștiul. Habsburgii vor dezlănțui o adevărată prigoană împotriva românilor bucovineni, mulți luând drumul exilului. Ei au alcătuit la București, Comitetul refugiaților bucovineni, condus de istoricul Ion Nistor. La 9 Iunie 1917 are loc primirea oficială, în Piața Unirii din Iași, a primelor detașamente de voluntari bucovineni și transilvăneni. La 22 Octombrie 1918, profesorul Sextil Pușcariu și alți patrioți bucovineni scot primul număr al ziarului «*Glasul Bucovinei*», difuzat în Vechiul Regat, în Transilvania și în Basarabia.

La 27 Octombrie 1918 se reunește la Cernăuți, Adunarea Constituantă sub președenția lui Dionisie Bejan, care hotărăște «*unirea Bucovinei cu celelalte țări românești într'un stat național independent*». Adunarea a ales un Consiliu Național compus din 50 de membrii, care la rândul-i instituie un guvern alcătuit din 14 secretari de stat, condus de Iancu Flodor. Noul guvern cere ajutorul armatei române... Astfel la 9 Noiembrie 1918, Divizia a 8-a, condusă de generalul Iacob Zadic, intră în Bucovina, iar două zile mai târziu intră în Cernăuți, rezervându-i-se o primire entuziastă. De acolo, ea ajunge până la vechea graniță a Bucovinei de la Ceremuș, Colacin și Nistru.

La 11 Noiembrie 1918, a avut loc un schimb de telegrame între Consiliul Național și Regele Ferdinand privind eliberarea Bucovinei. A doua zi, Consiliul votează «*Legea fundamentală din 12 Noiembrie 1918 asupra puterilor Țării Bucovina*», prin care își asumă întreaga putere în Bucovina.

Consiliul Național, completat cu 12 fruntași dintre refugiații bucovineni, hotărăște convocarea la 28 Noiembrie 1918, a Congresului General al Bucovinei pentru «*stabilirea raportului politic al Bucovinei față de Regatul României*».

Marea zi pentru Bucovina sosise. La 28 Noiembrie 1918, în sala de marmoră a Mitropoliei Ortodoxe din Cernăuți, 74 de membrii ai Consiliului Național au început lucrările Congresului, alături de 7 delegați germani, 6 polonezi și 13 din comunele ucrainiene. Erau de față și reprezentanții Basarabiei în frunte cu Pan Halippa. Cu o seară înainte tricolorul românesc fusese abordat pe clădirea Universității.

Președintele Consiliului Național, Dionisie Bejan, a rostit cuvântul de salut, din care cităm: «*Întruniți astăzi în acest măreț lăcaș, care este și trebuie să rămână simbolul unirii în credința cu Dumnezeu și în neamul nostru, salut cu nețărmuită dragoste pe reprezentanții vitezei armate române, care la ordinul M.S. Regelui Ferdinand I ne-a întins mâna de ajutor în clipele de cea mai grea cumpănă. Salut cu aceeași dragoste pe reprezentanții fraților noștri din Basarabia, Transilvania și Ungaria. Va salut pe voi, fruntașii neamului românesc din Bucovina, care ați venit cu inima însuflețită din tuspatri unghiuri ale țării, ca să așezați piatra fundamentală care să clădească trainic și de neclintit România Mare. Implor harul ceresc și binecuvântarea dumnezeiască asupra hotărârilor ce veți lua*».

Seful guvernului, Iancu Flodor, dădu apoi citire «**Declarației de Unire**», care preciza ca «*de la fundarea Principatelor Române, Bucovina, care cuprinde vechile ținuturi ale Sucevei și Cernăuților, a făcut parte din Moldova, care în jurul ei s'a încheșat ca stat; că în cuprinsul hotarelor acestei țări se găsesc vechiul scaun de domnie de la Suceava, gropnițele de la Rădăuți, Putna și Sucevița, precum și multe alte urme și amintiri scumpe din trecutul Moldovei; ca fiii*

acestei țări (...) au apărat, de-a lungul secolelor ființa neamului lor împotriva tuturor încălcărilor din afară și a cotozirii păgâne; ca 144 de ani poporul bucovinean a îndurat opresiunilor unei cârmuiri străine care îi nesocotea drepturile naționale; ca în 1774, prin vicleșug Bucovina a fost smulsă din trupul Moldovei și cu de-a sila alipită coroanei habsburgice; ca 144 de ani, bucovinenii au luptat ca niște mucenici pe toate câmpurile de luptă ale Europei pentru gloria Austriei; că a sosit ceasul ca Țările Române dintre Nistru și Tisa să formeze un singur stat unitar (...) hotărîm Unirea necondiționată și pe vecie a Bucovinei, în vechile hotare pâna la Ceremuș, Colacin și Nistru, cu Regatul României» (Ion Nistor, «Istoria Bucovinei», ed. Humanitas, București, 1991, pag. 396-397).

Ion Nistor a făcut o amplă expunere a motivelor istorice ale acestei declarații de unire, care a fost adoptată **în unanimitate**. Votul Congresului a fost adus la cunoștința Regelui Ferdinand printr'o telegramă, la care a răspuns cu următorul mesaj: *«Salut cu nespūsă bucurie actul mareș prin care Congresul General al Bucovinei, ca expresiune a voinței întregului popor al acestui vechi pământ românesc, a hotărît unirea completă a Bucovinei cu Regatul Român. Din adâncul sufletului mulțumesc Proniei divine că mi-a îngăduit ca, sub domnia mea, fiica răpită acum 144 de ani să se reîntoarcă la sânul țării-mamă, aducând noi forțe pentru propășirea neamului. În aceste clipe înălțătoare, gândul meu se îndreaptă către oamenii patrioți, care cu toate suferințele îndurate în cursul vremurilor, au știut să țină vie în inimile poporului memoria lui Ștefan cel Mare și Sfânt și sentimentul național, pregătind astfel, fără șovaire și însuflețiți de un patriotism cald, ziua binecuvântată de azi. Cu adâncă recunoștință primesc, dar, în numele poporului meu, întruparea Bucovinei la Regatul Român, asigurând populația Bucovinei că în mine va găsi mereu un sprijin tare și o dragoste părintească»*

Congresul a ales o delegație de 15 persoane care, a doua zi, la 29 Noiembrie, a prezentat, la Iași, Regelui Ferdinand Actul Unirii. Duminică 1 Decembrie 1918,

Suveranii români au dat o masă de gală la Palatul Regal din București, în timpul căreia a sosit și telegrama de la Alba Iulia vestind unirea Transilvaniei cu România. Apoi, actul Unirii Bucovinei cu Țara a fost adus la cunoștința guvernelor din Viena, Paris, Londra, Roma și Washington.

La 31 Decembrie 1918 apare Decretul-lege privitor la unirea Bucovinei cu România, cu următorul cuprins: *«Bucovina, în cuprinsul granițelor sale istorice, este și rămâne de-a pururi unită cu Regatul României»*. Semna Regele Ferdinand I și Ion I.C. Brătianu, președintele Consiliului de miniștri și ministru al afacerilor externe.

Tratatul de pace cu Austria, încheiat la 10 Septembrie 1919, preciza ca Austria renunța la fostul Ducat al Bucovinei în favoarea României, iar Camera și Senatul român au ratificat la București, la 31 Decembrie 1919, Unirea Bucovinei cu Țara. Prin recunoașterea Unirii de către **Congresul de pace** de la Paris și prin includerea ei în Constituția României din 1923, memorabilul act al Unirii Bucovinei cu România din 28 Noiembrie 1918 a rămas definitiv. Istoricul Ion Nistor a fost numit administrator al Bucovinei, cu rang de ministru. El a sosit la Cernăuți la 5 Aprilie 1919, luând parte la slujba de Sf. Paști săvârșită de Mitropolitul Vladimir Repta în catedrala mitropolitană. A convocat un consiliu pentru alcătuirea programului de guvernare, care a luat hotărîrea reintroducerii limbii române ca limbă oficială în administrație, justiție și școală.

La 24 Octombrie 1920 s'a inaugurat Universitatea românească din Cernăuți, în prezența Familiei Regale. Reorganizarea universității s'a făcut cu ajutorul profesorilor de teologie, în frunte cu Vasile Tarnovski, noul rector devenind Ion Nistor.

După votarea Constituției României Mari din 1923, Bucovina s'a integrat cu totul în viața politică și administrativă a Regatului Român. Biserica Bucovinei și-a păstrat Mitropolia la Cernăuți, cu Episcopia sufragană a Hotinului, cu reședința la Bălți. Noul mitropolit a fost Nectarie (1924-1935), urmat de Visarion Puiu (1935-1940) și de Tit Sîmedrea (1940-1945). Pentru promovarea artei s'a înființat Teatrul Național și Conservatorul de muzică și artă dramatică din

Cernăuți. Din nefericire, epoca de pace a Bucovinei avea să fie de scurtă durată. Urmare a ultimatumului dat de ruși din 27 Iunie 1940 armata roșie a ocupat Bucovina de Nord, ocupație care a durat până la 5 Iulie 1941, când trupele române izgoniră pe invadatorii din Bucovina. Generalul Calotescu este desemnat de către Mareșalul Antonescu ca guvernator militar al Bucovinei, iar autoritățile civile și bisericești se reîntorseseră la Cernăuți. În August 1944 rușii ocupă din nou Bucovina, iar la 12 Septembrie România a fost obligată să semneze la Moscova «*Convenția de armistițiu*» cu guvernele Națiunilor Unite, prin care nordul Bucovinei, cu Cernăuții, a rămas sub stăpânire sovietică. Tratatul de pace de la Paris din 10 Februarie 1947 a ratificat această nedreptate istorică.

Bucovina, țara fagilor, a dat numeroase **personalități**, ca istoricii Eudoxiu Hurmuzachi, Dimitrie Onciul și Ion Nistor; juriști ca Gh. Popovici și Teodor Ștefanelli; entomologul Constantin Hurmuzachi; folcloristul Simion Florea Marian; scriitorii Iraclie Porumbescu și Constantin Morariu, poetul Dimitrie Petrino, pictorul Epaminonda Bucevski sau compozitorul Ciprian Porumbesc, alături de profesorii de teologie Eusebiu Popovici sau Vasile Tarnavski., precum și marii săi Ierarhi Isaia Bălășescu, Silvestru Morariu, Nectarie Cotlarciuc,

Visarion Puiu sau Tit Simedrea. Plecându-ne cu pioșenie în fața celor care acum 100 de ani au realizat Unirea Bucovinei cu Patria-Mamă, încheiem cu cuvintele unui fiu al Bucovinei, poetul Vasile Posteuca: *Dacă ne luăm răgazul să poposim un pic pe pragul cernit al Țării Fagilor, ziua de 28 Noiembrie 1918 este o carte deschisă a durerii și măririi neamului nostru. Bucovina, cu Putnele, Sucevițele, Voroneșurile și Cosminele ei, este însăși inima istoriei noastre. Căci Bucovina nu este o graniță, ci vatră. Inima unui neam. Leaganul unei istorii. și vatră. Inima, nu poate fi dată nimănui niciodată. Ea poate fi încălcată, pusă-n lanțuri și ținută, până ce dreptatea Providenței vine și-i trânteste pe asupritori la pământ. Și ziua aceasta a restaurării dreptății în lume va veni ! (...) Credem prea mult în viitorul de aur al Neamului, ca să nu profetăm învierea bisericilor lui Ștefan cel Mare și împlinirea din nou a geografiei românești. Avem nevoie de această integritate geografică pentru a ne da măsura în istorie și a dărui lumii înnebunite de materie și dominație lumescă o spiritualitate nouă, în sens profund creștin și omenesc (...)* Să ne oprim o clipă în loc și să ascultăm chemarea pământului cu mânăstiri de fagi. Să auzim glasul criptei de la Putna la 28 Noiembrie» («Cuvântul Românesc», Nov. 1992).

